

Pedro de Luna alkonya

Jegyzetek egy kusza történethez

Született 1925-ben Jánoshalmán. Újságíró, történész. Éveken át a Magyar Rádió Vallási Műsorok Önálló Szerkesztőségének vezetője volt. Számos művelődéstörténeti cikk és könyv szerzője. Legutóbbi írását 1995. 6. és 7. számunkban közöltük, két részben.

VI. Pál pápa 1974-es szentföldi útja megnyitotta a pápai légi utazások korszakát. Felkereste mind az öt világrészt, de Európában, tizenhét olaszországi látogatásán kívül, csak két várost keresett fel: a jelenések ötvenedik évfordulóján a portugáliai Fatimát, és az egyházak világtanácsának székhelyeit, Genfét. 1978-ra tervezett spanyolországi utazására már nem került sor, de a spanyol újságok és hírügynökségek történelmi lépésként kommentálták a pápa szándékát, mert *el antipapa Luna*, XIII. Benedek óta nem járt római egyházfő spanyol földön.

1982-ben, II. János Pál barcelonai és valenciai látogatásakor is szóba hozta a sajtó, hogy Szent Péter utóda tartozik a spanyol Pedro de Lunának, és „jó alkalom lenne behegeszteni a történelmi sebet egy peñiscolai látogatással”.

A katalán főváros és Valencia között fekvő kis Peñiscola kedvelt üdülőhely, történelmi ereklye a Földközi-tenger partján. Három hétig laktam Pedro le Luna sziklavárának tövében, baktattam a meredek, szűk utcákon, lépcsőkön, hogy a mellvédről, bástyáról letekintve bámuljam a tengert, a műemlék erődítmény termeit, templomát, rideg lakószobáit, ahol hosszú életének utolsó tíz keserves esztendejében is meggyőződéssel vallotta Pedro de Luna, hogy ő volt az elmúlt harminc év alatt az egyetlen törvényes pápa.

Avignontól követtem útját az itteni Maestrazgoig, a Montesa rend egykori birtokáig. Szűkre korlátozott tevékenységének néhány városa: Tarragona, Tortosa, San Mateo, Morella ma is jónéhány emléket őriz tőle és róla. A hiedelmeket könnyű leválasztani egyéniségről, a ráaggatott, közhelynek számító jellemzés pedig nem visz közelebb megismeréséhez. Az „aragon makacsság” errefelé mást jelent. A Pireneusoktól délre Pedro de Luna az övéi között van.

Lapozgatás

„Aki ezen a világon rossz, az nem lehet mindenben rossz, van benne valami jó is, mégha kevés is. Aki ebben a világban jó, az sem lehet egészen jó, ha nem követett el néhány vétket...”. Az öreg Pedro de Luna életének utolsó szakaszában itt, a sziklavárban, mindenkitől elhagyatva írta e sorokat. Egykor lelkes híve és gyóntatója, Vincente Ferrer dominikánus hitszónok már rég elszakadt tőle, a Konstanzi zsinat megfosztotta méltóságától, kiközösítették. Túlélte egy mérgezési kísérletet, elszenvedte V. Alfonz aragóniai király méltatlan zaklatását, aki ellenőriztette a várhoz vezető utakat. Nem maradt mellette más, csak az unokaöccse, Rodrigo de Luna fegyveres csapata és néhány ragaszkodó híve. Elszigetelődve a külvi-

lágtól csupán a könyvek maradtak társai, meg a körülötte zúgó, végtelenbe nyúló tenger. Ekkor írta lelki megnyugvására, erkölcsi meggyőződésének dokumentálására az emberi élet vizsgálásairól szóló könyvét (*Libro de las consolaciones de la vida humana*), melynek új kiadása peñiscolai tartózkodásom idején jelent meg.

Az irodalomtudomány a 15. század első felében Aragóniában használt spanyol nyelv és stílus maradandó emlékének tekinti, és a tizenöt fejezetre osztott művet a spanyol nyelv egyik legrégebb filozófiai-vallási tanulmányaként értékeli. Pedro de Luna viszontagságos életének fináléjába illesztve mást is sejtet ez a vizsgáló, antik példákat követő consolatio. Luna pápa, aki a nyugati skizma harminckilenc éve alatt huszonhárom esztendőn át az egyházi béke helyreállításának főszereplője, akadálya volt, és kánonjogilag tökéletes érveléssel védte álláspontját, most, idők múltán, hasonló elszántsággal néz szembe önmagával. „Ne panaszkodj a szomorúságra, hiszen azért vagy Jézus Krisztus lovagja”.

Peñiscolai heteim alatt V. Blasco Ibanez *El Papa de mar* (*A tenger pápája*) harmadik kiadása volt a legnépszerűbb könyv. Talán azért is, mert a szerző 1920-ban itt, a vár és a tenger hangulati varázsában kezdte formálni regényét. Felhasználva a hiteles környezetet, a krónikás elbeszéléseket, romantikus kettős történeté alakította Luna pápa históriáját. Egy mai fiatal tudós, a pápa életét tanulmányozó Claudio Borja és egy gazdag argentin özvegy, Rosaura de Salcedo perzselő szerelme bonyolódik Peñiscolán. Ez nyújt keretet a Luna pápa mellett érvelő meséhez, mely az írói képzelet és a történelem ötvözete. A mű kiadása 1925-ben jelent meg negyvenezer példányban. 1927-ben a párizsi Flammarion kiadta francia fordítását. V. Blasco Ibanes (1867-1928) nem ismeretlen a magyar olvasók előtt, főbb művei nálunk is megjelentek, de ezt a regényét még nem fordították le.

Pedro de Luna lexikális adatait minden részletesebb szakmunka felsorolja. Élete, vitatott tevékenységének ága-boga azonban Franz Ehrle jezsuita történész (1845-1934) forráskritikai közléseinek ismeretében vált áttekinthetővé. Felkutatott minden számításba jöhető gyűjteményt, 1889-től a dokumentumok tömegét tárta a kutatók elé. Mint a vatikáni könyvtár igazgatója (1895-1914) az Escorialban, II. Fülöp spanyol király kolostorpalotájának bibliotékájában akadt rá az *Alpartil-krónika* kéziratára. *Martinus de Alpartil*, ahogy önmagát nevezi, *camerarius ecclesie Dertuensis*, a tortosai egyház kamarása, a krónika összeállítója és szerkesztője Luna pápa földije, elkötelezett híve volt, és feltehetően 1440 elején halt meg. Krónikája a tudományos kutatás számtalanszor idézett forrása.

Az aragon bíboros

Pedro de Luna a nemes Luna családból származott, és az aragon királyságban, a Caesaraugusta (Zaragoza) egyházmegyéhez tartozó Illueca várában született. Alpartil sem a dátumot, sem a szülők nevét nem

közli, de más dokumentumokból pótolhatjuk. 1328-ban született, apja Juan Martínez de Luna II. Anyja, Maria Perez de Gotor y Zapata számos új birtokkal, és az előkelő származás szerteágazó aranyfonalával gazdagította a híres Luna családot. Rokoni szál fűzte az aragon uralkodóházhoz és szegről-végről a volt mallorcai mór királyhoz is.

Ilyen főúri családból származott ifjú előtt akkor is megnyílt volna minden út, ha nem lett volna tehetséges. Pedro sorsát az döntötte el, hogy ő volt a kisebbik fiú a családban. Fivére, a kardforgatásra nevelt Juan Martínez de Luna III. a birtok örököse volt, így számára nem maradt más, nemeshez méltó hivatás, mint az egyházi pálya. Az alapismeretek elsajátítása után a montpellier-i egyetemen tanult, majd a doktori fokozatot megszerzésével ugyanott tanította a kánonjogot és a dekretáliákat.

A történelmi emlékekben felbukkan, hogy különféle egyházi hivatalt viselt volna, de ez legfeljebb diakónusi lehetett, mert nem volt felszentelt pap. Hiteles, hogy XI. Gergely, az utolsó törvényes avignoni pápa 1375-ben bíborossá kreálta. Nem szokatlan, mert a Szentszék politikai tekintélye érdekében az előkelő származású, befolyásos családok világi tagjai is elnyerhették ezt a méltóságot. Ismert epizód — utalva a Luna család címerére, melyen csúcsaival lefelé forduló ezüst holdsarló látható, és a hold latin neve Luna — így üdvözölte új bíborosát: ügyelj Pedro, hogy a holdad soha nem fogyatkozzék.

Az aragon bíboros, ahogy ettől fogva emlegették, az avignoni udvarhoz került. Titulustemplomát, a *cosmata* padozatú ősi S. Maria in Cosmedin-templomot csak két év múlva látta, amikor elkísérte a Rómába visszatérő pápát. Jelen volt XI. Gergely bonyoldalmakkal járó római temetésén, és azon a botrányos konklávéban, mely VI. Orbánt emelte trónra. A többi bíborossal együtt csakhamar ő is átszavazott, és a Fondiban megválasztott VII. Kelemennek visszatért Avignonba. A nyugati egyházszakadás ezzel a kettős pápaválasztással kezdődött.

VII. Kelemen megbízásából pápai legátusként több mint tíz esztendő telt el Hispániában, hogy az Ibériai-félsziget államai elismerjék törvényes egyházfőnek az avignoni pápát. Későbbi, 1393-as franciaországi agitációja már korántsem volt sikeres. A teológiai, egyházi kérdésekben mértékadó tekintélynek számító párizsi egyetemen már megfogalmazódott az a nézet, hogy az egyház egységének érdekében legőszintébb út az lenne, ha a betegeskedő avignoni pápa önként lemondana, és ezt tenné a római IX. Bonifác is. Meglepetésnek számított, hogy a felszólaló Pedro de Luna pápai legátusként is a *cessiót* javasolta. Ha ő lenne a pápa, biztosan lemondana, mert „jobb egy kolduló barát, aki békességben eszi a saját kenyereit, mint a skizmatikus pápának, aki a világ átkát vonja magára”. Később sokszor emlékeztetébe idézték ezt a kijelentést.

A párizsi egyetem nagy tisztelettel megírt levélben tájékoztatta VII. Kelemen, hogy az unió érdekében milyen önkéntes vagy kényszerítő javaslatot tanulmányoztak. A pápa számára ultimá-

tum volt a hír. Szívrohamot kapott, „még annyi ideje sem maradt, hogy az Úrhoz vagy a Szent Szűzhöz fohászkodjék, kilehelte lelkét” 1394. szeptember 16-án. A gyász hír szeptember 22-én jutott el VI. Károly francia királyhoz. Azonnal lovasfutárt küldött Avignonba, hogy a kardinálisokat visszatartsa a skizma folytatását jelentő új választástól. A hírnök öt nap alatt nyargalta végig a hét-száz kilométeres távolságot, és szeptember 26-án este, a konklávén még nyitott kapujában adta át a király levelét Corsini firenzei bíborosnak, a kollégium dékánjának. A testület tagjai tudták, hogy miről szólhat az üzenet, ezért úgy döntöttek, hogy csak a választás után bontják fel, mert akkor nem érheti őket szemrehányás, hogy figyelmen kívül hagyták az uralkodó kívánságát.

A kardinálisok tudták, hogy a választás nem oldja meg a skizma teremtette helyzetet, de többségük semmiképp nem akarta elfogadni a római „ellenpápát”. A hosszú elméleti vitákban lassan érlelődő, még kiforratlan zsinati gondolathoz alkalmazkodva igyekeztek olyan megegyezést szerkeszteni, mely megőrzi a francia obedienciát, illeszkedik a király szándékához és a párizsi egyetem ajánlásaihoz. A választási kapitulációt írásba foglalták, aláírták, és az oltár előtt *corporaliter* megesküdtek a szent evangéliumra, hogy az egyház egységének érdekében mindent megtesznek *usque ad cessionem inclusive*, a lemondást is beleértve, ha a bíborosok többsége az egyház érdekében ezt jónak látja. Az aláírók között van *Petrus, sancte Marie in Cosmedim, dictus de Luna* neve is.

Két nap múlva, 1394. szeptember 28-án a konklávén huszonegy bíborosa (13 francia, 6 itáliai, 2 spanyol) *unanimitet et concorditer*, egységesen és egyetértően megválasztotta Pedro de Lunát. A következő napokban áldozópappá, majd püspökké szentelték, és október 11-én, vasárnap, a palota Kelemen termében bemutatta első szentmiséjét. A kónszekrálás után fejére illesztették a tiarát. Ez volt az utolsó pápai koronázás Avignonban. A szokásos választási ajándékot XIII. Benedek egyenlő arányban osztotta fel kardinálisai között. A húsz bíboros összesen nyolcvanezer aranyforintot kapott.¹

¹Martin Souchon: *Die Papstwahlen in der Zeit des Grossen Schismas*, 1899.

Luna pápa

A barcelonai Katalán Művészetek Múzeumának 15. századi táblaképe a korabeli leírások szerint ábrázolja a hatvanhat éves új avignoni pápát. Vaskos termetű, széles arcú, szigorú tekintetű, komor egyéniség. Megörökítették szelidebb arccal is. A morellai érseki múzeum táblaképén bajszosan, deresedő szép körszakállal, merengő szemmel tekint a látogatóra. Egy 1408-es perpignani skiccen a homlok redőzött, arca ráncos, szájának mimikája haragot sejtet. Az indulat és a mindenre figyelő, szellemi küzdelemre felkészült *en garde* magatartás egész életét jellemezte.

Az eredeti dokumentumok ismeretében a mai történész árnyaltabban látja személyiségét. Az avignoni kollégium kétségkívül

legkiemelkedőbb alakja volt, aki jól ismerte a skizma összes teológiai és kánonjogi kérdéseit. Kifogástalan életű, kiváló képességekkel rendelkező, azonban makacs és önfejtő bíboros. Az egyházszakadás pápai között a legjobb volt, és kedvezőbb körülmények között talán a legjelentősebb pápa válhatott volna belőle.

Luna pápa pályájának alkonya a konklávé döntésével kezdődött. A francia udvar és egyetem korántsem mutatott olyan megértő jóindulatot a spanyol pápa iránt, mint amelyet elődje, VII. Kelemen iránt tanúsított. Párizs a választási kapituláció eredeti okmányát követelte, és ragaszkodott XIII. Benedek lemondásához. A pápa nem zárta ki ezt a lehetőséget sem, de csak akkor, ha vele egyidőben a római IX. Bonifác is lemond. Erre nem lehetett számítani, mert Franciországnak semmilyen politikai befolyása nem volt Rómára.

Nem járt sikerrel VI. Károly legmagasabb szintű küldöttsége sem. A király két nagybátyja, az orléans-i herceg, államférfiak, jogtudósok egy héten át tárgyaltak az avignoni palotában. Ékes-szóló buzgalommal kérték, sürgették a lemondást, de a protokolláris eszmecsere eredmény nélkül zárult. A pápa ragaszkodott eredeti álláspontjához: elutasította az egyoldalú lemondást, mert nem az teremti meg az egyház békéjét, hanem Avignon és Róma közvetlen tárgyalásai. Találkozzanak a két kúria legképzettebb megbízottai, fejték ki kánonjogon alapuló véleményüket, készítsék elő a két pápa személyes találkozását. A skizma alapvető kérdése csak akkor kerülhet valamiféle később kijelölendő bizottság elé, ha a megbeszélések kudarcot vallanak.

A magas küldöttség elégedetlenül távozott, és a túlparti Villanovában, Berry herceg lakásán új tárgyalásokba kezdett. Meghívta valamennyi bíborost, kikérdezte és jegyzőkönyvbe foglalta véleményüket a cessióról. Csak hűséges híve, a spanyol Martinus Salva, a navarrai Pamplona bíborosa tiltakozott a politikai nyomás és a meghallgatás módja ellen. Álláspontja szerint a két pápa közös megegyezése, a *via conventionis* vezet leggyorsabban az egyház békéjéhez. A többi kardinális a lemondásra szavazott. „Nem azért választottuk meg pápának az aragon bíborost, hogy kormányozzon, hanem azért, hogy lemondjon”. Luna pápát nem rendítette meg, hogy nyolc hónappal a koronázása után a kúria egységesen ellene fordult. Személyes sorsát és megpróbáltatásait annyira azonosította az egyház érdekeivel, hogy ez már több volt, mint hitbéli állhatatosság. Magatartása, legátusainak sürgölődése, híveinek tábora, az orléans-i herceg és Martin, aragon király rokonszenve azonban a francia udvart is latolgatásra készítette.

1398. május 29-én a párizsi harmadik nemzeti zsinat a skizma táplálójának minősítette, és 123 szavazattal 90 ellenében megvonta tőle a hierarchiában elfoglalt helye által őt megillető kötelező engedelmisséget, az *obedienciát*. „Szent Péter és minden utóda arra kapott hatalmat, hogy építsen, és nem arra, hogy romboljon”, írja a döntést megerősítő királyi okirat.² Három hónap múlva

²Pierrard, Pierre: *Les Papes et la France*, 1981.

Avignonban fellángolt az ellenségeskedés, megkezdődött a pápai palota ostroma.

Erdemes lenne haditudósítást írni a példátlan, négy és fél évig húzódó állóháborúról, következményeiről. Franz Ehrle nyomán szólhatnánk az 1395 után írt *Froissart-krónika* tévedést keltett névcseréjéről, mely ma is felbukkan a történeti irodalomban. Nem a francia király parancsára és nem a híres Jean Le Meingre (családi mellékneve Boucicaut) csapatai támadták a palotát, hanem a pápától elszakadt bíborosok fogadták szolgálatukba a környéken lakó Geoffroy Le Meingre lovagot, a marsall fivérét, Bossicaudus iuniort. A palotát nem tudta elfoglalni, de Avignon és környéke megszenvedte a zsoldosok pusztításait.

A következő másfél évtized, a skizma megtörésének útja-módja, a Pisai (1409) és Konstanzi zsinat (1414-18) az egyháztörténelem részletesen feldolgozott, gazdagon dokumentált fejezete. Bár Luna pápa kiszorult Provence-ből, hajthatatlan maradt az Aragóniához tartozó Perpignanban is. Megbízható, összefoglaló áttekintést nyújt erről Áldási Antal tanulmánya.³ Külön értéke, hogy felhasználja, idézi az aragon történétíró, Jeronimo Zurita y Castro (1512-80) dekoratív részletekben bővelkedő krónikáját.

³ Zsigmond király és Spanyolország, 1927.

Noé bárkájában

A balsikerű Pisai zsinat után létrejött *maledetto trinomio*, az „átkozott hármasság” pápai közül kettőről 1415-ben döntött a Konstanzi zsinat. XIII. Benedeket csak két év múlva, 1417. február 7-én fosztották meg méltóságától. Megvizsgálva fedhetetlen erkölcsi életét, egy vádpont maradt ellene: az önkéntes lemondás makacs megtagadása. Jó ideje már egyik „egyházfőt” sem említették név szerint a szentmise kánonjában. A bizonytalanságot tükröző új formula anonim: „pro illo qui est verus papa”, az igazi pápáért fohászkodik.

A Peñiscolára visszahúzódtott Luna pápa közömbösen fogadta a konstanzi hírt. *Los cuervos del Concilio*, zsinati varjak, csak károgiatok — mondta megfogyatkozott híveinek —, az igaz egyház itt van *in arca Noe*, Noé bárkájában. Kilencvenedik életévében járt, még az égbolt is közelebb volt hozzá, mint a külvilág. Néha szóba hozta a közreműködésével kialakított caspe-i kompromisszumot (1412), mely a gyermektelen I. Martin halála után a kasztíliai infánst, Ferdinándot emelte Aragónia trónjára.

Luna emlékét nem a tömör caspe-i várkastély őrzi, hanem a zaragozai katedrális, a híres La Seo. A második szintet megvilágító ablakot a bőkezű XIII. Benedek fajansz címerpajzsa díszíti. A hegyre kapaszkodó Morella érseki kincstárából a múlt században eltűntek a pápa adományai. A megmaradt szép kőkereszt a város emlékezete 1414-re, amikor ötven napon át itt tárgyalt XIII. Benedek, I. Ferdinánd király és Vincente Ferrer hitszónok.

Az Ebro deltájában épült Tortosa várost nem építészeti, művészeti emlékei, hanem a középkor legjelentősebb zsidó-keresztény

hitvitája tette emlékezetessé. XIII. Benedek nyitotta meg 1413. február 7-én, és megszakításokkal huszonegy hónapig húzódott. Összesen hatvankilenc ülést tartottak. Hatvankettőt Tortosán, a többi San Mateo városkában. Az ülések többségén a pápa elnökölt. A hitvita zsidó-keresztény irodalmát, összefüggéseit XIII. Benedek zsidóbullának mondott *Et si doctoris gentium* kezdetű konstitúcióját tárgyilagossá kritikával elemzi Erwin I. J. Rosenthal.⁴

1418. július elején Luna pápát megmérgezték, majdnem belehalt. Franz Ehrle két dokumentumot talált a bűntényről. Luna levelét, mely Barcelona, Zaragoza, Perpignan, Valencia magisztrátusait a felháborító merényletről tájékoztatja 1418. november 13-án. Dátumozása, törvényességének fenntartását jelezve nem a megszokott évszám, hanem *vicesimo quinto*, pápaságának huszonötödik esztendeje. A másik levelet a kúriához tartozó Johann Claver küldte Valencia püspökének. Az információk árnyékot vetnek Alamannus Adimari kardinálisra, aki V. Márton pápa legátusaként érkezett Aragóniába, és szorgalmazta a hűségesküt a törvényes pápa iránt. V. Alfonz király megakadályozta, hogy bármi döntés alá vonja Peñiscolát. A legátus emiatt keresett más megoldást, és Luna földije, a tudós Domingo Dalava meg egy ismeretlen közvetítő útján kapcsolatba került a peñiscolai udvarhoz tartozó Paladius Calveti bencés szerzetessel. Húszezer aranyforintot és a zaragozai katedrális kamarási hivatalát ígérte jutalmul, ha a páter „elfogyasztja a Holdat”.

Az öreg Luna kevés étellel beérte, de szerette az édességeket. Calveti értett a kandírozáshoz. Arzént és más méregport kevert a gyümölcsös, mézzel töltött ostyaszeletekbe, és Domingo Dalava üvegtányéron felszolgált. Luna félájultan, görcsökben fetrengett. Orvosa, a konvertita Hieronymus de Sancta Fide (Josua ha-Lorki) kilenc napon át küzdött, hogy megmentse az élet-halál között lebegő aggastyánt. Pedro de Luna rendkívül szívós szervezete legyőzte a krízist.

A tettestársak már a bűncselekmény elkövetésekor elmenekültek, de csakhamar elfogták mindkettőt. Domingo Dalava elismerte, hogy tudott az előkészületekről, bocsánatért esedezett. Paladius Calveti mindent beismer, és az állította, hogy a mérget a legátustól kapta. Az eset nagy felháborodást keltett az országban, de különösebb nyomozást nem folytattak. A két főbűnöst átadták a világi ítélkezésnek. Calveti szerzetest a peñiscolai földnyelv homokján máglyára vetették. Társa sorsáról nem maradt hír. Alamannus Adimari kardinális sietve elhagyta Aragóniát.

Suum cuique

Pedro de Luna 1423. május 23-án meghalt. Alpartil krónikája megjegyzi, hogy dominus Benedictus a skizma nem sok dicsőséget hozó ideje alatt huszonkilenc évig volt pápa, és kilencvenhat éves

korában adta vissza lelkét a teremtőnek. Ideiglenesen a peñiscolai vártemplomban temették el. Az udvarra nyíló bejárattól balra ma is látható egykori sírhelye. 1430-ban az aragon király engedélyével átszállították szülőhelyére, Illuecába. A napóleoni invázió idején, 1811-ben a francia katonák feltörték a koporsót, a csontokat kihajigálták az ablakon. A sírgyalázás életre keltett egy régi, Vincente Ferrerhez fűződő próféciaát. A Luna pápával szembefordult hitszónok állítólag megjövendölte: dölyfösségének az lesz a büntetése, hogy egyszer majd a fejével labdázna a gyerekek. A koponya viszonylag épségben megmaradt, és a közeli Sabiñan kastélyba került.

⁵*El papa de Peniscola,*
1994.

Különös esetet említ Juan B. Simó Castillo történész, a Luna pápáról szóló legújabb könyvében.⁵ „1986 júliusában felkeresett egy Pascual Sanjuán Sardaña nevű nyolcvankét éves ember. Édesanyja Sabiñanban volt tanítónő, ismerte a próféciaát, amit az öregúr valósággal folytatott. Az 1936-os polgárháború zűrzavarában a feldúlt kastély oratóriumából az édesapja és ő hozták el Luna pápa koponyáját. Ruhába göngyölve elásták egyik szobájukba, és a polgárháború után visszaadták a kastély tulajdonosainak. Ma is ott van, az Argillo grófok palotájában... Mélyen meghatott a történet, elmeséltem Aragónia és Valencia kormányzóinak. Kértem a két politikust, segítsenek, hogy a történelmi ereklye visszakerüljön arra a helyre, mely eggyé vált személyével és ügyével: a peñiscolai vártemplomba.”

Luna halála után szétfoszlott az általa annyira áhított folytatás. Gil Sanchez Muñoz kardinális mint VIII. Kelemen csak alkalmi eszköz volt a törvényes pápával ellentétbe került aragon király számára. A peñiscolai pápa három évig halasztotta koronázását, majd újabb három év múlva post-konklávé rendezett, és néhány bíborosával együtt ők is megválasztották V. Mártont. A római pápa nagyvonalúan fogadta lemondását, hűségesküjét, és kinevezte Mallorca püspökévé. Közben az ellenpápának is volt ellenpápája, a titokzatos XIV. Benedek, Jean Carrier bíboros kreatúrája. A főpap Luna fővikáriusa volt a gasconi Aramagnac grófságban. A skizma utolsó parazsa hamar kihűlt, Carrier és ellenpápája sorsáról nem ír a krónika.

Utolsó peñiscolai napomon a vár előadótermében megnéztem videofilmen az 1987-es éjféli misét. Innen, a várból közvetítették élő adásban, és az egyházmegye püspöke, Ricardo Maria Carles celebrálta. Búcsúzásul leírtam a vártemplomba elhelyezett díszes márványtábla szövegét, amelyet a zaragozai egyetem ajándékozott Luna pápa halálának ötszázadik évfordulójára 1923. május 23-én. „Aragon, imádkozz Istenhez XIII. Benedek pápáért, a tiszta életű, nemes lelkű, önfeláldozó nagy aragon Pedro de Lunáért, a történelem titkát feltárja az utolsó ítélet... *el juicio final descubrirá misterios de la historia*”.